

Könyvtárközi kölcsönzés a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár hálózatában

A központi, illetőleg központilag szervezett szolgáltatások között fontos helyet foglal el a könyvtárközi kölcsönzés. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár hálózata számára 1976-ban megfogalmazott differenciált gyűjtőköri elvek (Könyvtáros 1977/5. szám) nagy hangsúlyt helyeznek erre a kérdésre. A hálózat részleges felsőfokú könyvtárjai például a könyvtárközi kölcsönzés bázisainak is tekinthetők, és ez állománygyarapításukat is meghatározza. A legkisebb könyvtárak számára viszont a szabályzat szűkített gyűjtést ír elő, s ezzel egyidejűleg a mű beszerzése helyett a könyvtárközi kölcsönzés igénybevételét szorgalmazza minden olyan esetben, amely az átlagos olvasói igényeket meghaladja. Ez mentesíti a kis alapterületű könyvtárakat a ritkán keresett művek gyűjtése alól és gazdaságossá teszi a pénzügyi keret felhasználását.

A megvalósult rendszer

Az FSZEK hálózatában 1976 őszén kezdődött meg a központilag szervezett és irányított könyvtárközi kölcsönzés. Lebonyolítását a központi címjegyzéket, azaz leőhely-katalógust szerkesztő munkatársak végzik. A könyvtárközi kölcsönzésbe bekapcsolódott a hálózat valamennyi könyvtára, illetve a központi könyvtár, a központi fölös-példányraktár és a létesítendő könyvtárak raktára. Az utóbbi egy év óta különgyűjteményként könyvtárközi kölcsönzési célra is beszerz dokumentumokat. Ezekről a művekről a könyvtárak „Könyvtárközi kölcsönzéssel igényelhető” bélyegzővel ellátott cédulát helyeznek el szakkatalógusukban. Az így gyűjtött művek egy része szórványos érdeklődésre számot tartó szakkönyv (1—2 példányban), de itt találhatóak a különféle olvasómozgalmakhoz, vetélkedőkhöz kapcsolódó művek és a kötelező olvasmányok is 30—40 példányban. Az akciók végén ezek a művek a központi fölös-példányraktár állományába kerülnek. Kísérletképpen ide kerültek olyan kézikönyvek is, amelyeket a kisebb könyvtárak a könyv magas ára és csak szórványos érdeklődésre számot tartó mivolta miatt nem vásárolnak meg, a nagyobb könyvtárak viszont éppen azért nem adják őket kölcsön, mert csak egyetlen, helybenolvasásra szánt példányt vásároltak belőle.

Az olvasói kéréseket a könyvtárosok személyesen, írásban vagy telefonon juttatják el a KC-hez. Itt a nyilvántartás alapján megállapítják a kért könyv leőhelyét, telefonon meggyőződnek arról, hogy kölcsönözhető-e, s ha igen, gondoskodnak a könyv kiszállításáról a kért könyvtárba. Általában két-három nap alatt sikerül a kért műveket eljuttatni az olvasókhöz, s 48 órán belül „visszajelezni” azt is, ha a kérés nem teljesíthető.

A kérélapok kitöltése a KC-ben történik. A kölcsönzés időtartama 30 nap, indokolt esetben ez az idő hosszabb is, rövidebb is lehet. A könyvtárközi kölcsönzés útján kért könyvek száma nincs korlátozva. A kölcsönkérő könyvtár felelős a kért kiadványokért, felelőssége az átvételtől a visszaküldésig tart.

Az elmúlt egy év alatt a könyvtárak csaknem ötszáz művet kértek könyvtárközi kölcsönzéssel, ezen belül a közgazdaságtani munkák vezetnek, majd egyenlő arányban szerepelnek a filozófiai, pedagógiai művek és a marxizmus—leninizmus klaszszikusai, valamint az irodalomelméleti kiadványok. A nagy évfordulók, olvasómozgalmak, vetélkedők és a vizsgaidőszak megnövelik a könyvtárközi kölcsönzés igénybevételét.

További lehetőségek

Az egy év tapasztalatai és a kölcsönzött művek száma alapján még nem lehet általános tanulságokat levonni. Az eddigi tapasztalatokat is felhasználva egyelőre keressük és megpróbáljuk kidolgozni azokat a módszereket, amelyekkel szélesíthetjük a könyvtárközi kölcsönzés lehetőségeit. Új távlatokat nyitott az a tény, hogy 1978. január 1-től az FSZEK a kötelezpéldány-szolgáltatás új rendje szerint több tudományág és szakterület teljes kötelezpéldány-anyagát megkapja. Ugyancsak az év elejétől lépett územbe az a gépkocsi, amelynek kizárólagos feladata a hálózaton belüli állománymozgatás, tehát a könyvtárközi kölcsönzés lebonyolítása is. A szolgáltatás propagandája terén is vannak még feladataink. Tudatosítani és főként „természetessé kell tenni” könyvtáros és olvasó előtt, hogy ne csak „egy könyvtár állományában gondolkozzék”. A könyvtárosnak nemcsak joga, hanem kötelessége is a szolgáltatás igénybevétele és ezzel az olvasószolgálat határainak nagymértékű kiterjesztése. Természetesen a könyvtárközi kölcsönzés nem csupán az FSZEK könyvtári állományára vonatkozik, hanem elvileg kiterjed a magyar könyvtári rendszer egészére — a gyakorlatban ma még bizonyos korlátokkal. Feladatunk tehát olyan irányító szolgálat megszervezése, amely minden olvasó számára lehetővé teszi, hogy a teljes értékű könyvtári állományból meríthessen, függetlenül attól, hogy hol lakik vagy dolgozik és melyik könyvtárnak a tagja.

Németh Mária — Sz. Richlich Ilona
a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár munkatársai